

Feliks Zedler

Interwencja z art. 19 ustawy karnej skarbowej

Palestra 17/11(191), 54-68

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Interwencja z art. 19 ustawy karnej skarbowej¹

I

W każdym postępowaniu egzekucyjnym wyłania się problem ochrony praw osób trzecich. W sądowym postępowaniu egzekucyjnym merytorycznym środkiem ochrony praw osób trzecich jest powództwo o zwolnienie od egzekucji. Powództwo to unormowane jest w art. 841—843 k.p.c. Przez art. 842 k.p.c. i art. 37 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji² ma ono zastosowanie także w wypadku egzekucji administracyjnej. Stosownie zaś do art. 125 i 139 k.k.w. powództwo o zwolnienie od egzekucji ma zastosowanie przy egzekucji kar majątkowych i roszczeń odszkodowawczych zasądzonych w procesie karnym³. Powództwo to jest również środkiem ochrony praw osób trzecich przy egzekucji arbitrażowej⁴.

Zastosowanie omawianego powództwa jest jednak w pewnych wypadkach ograniczone, nawet jeśli egzekucja toczy się w jednym z wymienionych wyżej trybów. Stosownie bowiem do art. 247 u.k.s. osoba trzecia nie może w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji bronić swych praw naruszonych przez skierowanie zabezpieczenia lub egzekucji do przedmiotu, co do którego orzeczono przepadek według przepisów u.k.s. W takiej sytuacji dla ochrony praw osób trzecich przewidziany jest odrębny tryb zwany interwencją, unormowany w art. 19 u.k.s. Wyłania się zatem potrzeba omówienia bliżej postępowania w tym trybie.

Artykuł 19 u.k.s. stanowi, że osoba trzecia może dochodzić w drodze postępowania określonego w u.k.s. swoich roszczeń do przedmiotów przestępstwa skarbowego podlegających przepadkowi. Uregulowanie powyższe nie jest w prawie polskim rzeczą nową, gdyż identycznie unormowana była interwencja w poprzedniej ustawie karnej skarbowej⁵. Interwencja ta znana była także wcześniejszemu ustawodawstwu karnemu skarbowemu⁶.

---

¹ Ustawa karna skarbowa z dnia 26.X.1971 r. (Dz. U. Nr 28, poz. 260), zwana dalej w skrócie u.k.s.

² Ustawa z dnia 17.VI.1966 r. (Dz. U. Nr 24, poz. 157).

³ Por. E. Wengerek i F. Zedler: Przeciwegzekucyjne powództwo w postępowaniu karnym wykonawczym, „Palestra” nr 7—8, 1972, s. 73 i nast.

⁴ Por. M. Tyczka: Arbitraż i postępowanie arbitrażowe, Warszawa 1970, s. 325 i nast.

⁵ Ustawa karna skarbowa z dnia 13.IV.1960 r. (Dz. U. z 1960 r. Nr 21, poz. 123).

⁶ Por. ustawy karne skarbowe z dnia 2.VIII.1926 r. (Dz. U. Nr 105, poz. 609), a ponadto opracowania komentarzowe do ustaw karnych skarbowych: A. Laniewski, K. Sobolewski: Prawo karne skarbowe, Lwów 1937; L. Peiper: Komentarz do prawa karnego skarbowego, Kraków 1938; J. Guminiński: Prawo karne skarbowe, Warszawa 1949; L. Hartman: System prawa karnego skarbowego materialnego i formalnego, Lwów 1930.

Zagadnienie interwencji z u.k.s. nie cieszyło się w nauce zbyt dużym zainteresowaniem⁷. Nieliczne tylko wypowiedzi na ten temat mają zresztą charakter komentarzowy⁸.

W literaturze przedmiotu podjęto również próbę porównania interwencji na podstawie przepisów u.k.s. z powództwem adhezyjnym⁹, dopatrując się w konstrukcji interwencji przewidzianej w u.k.s. elementów powództwa adhezyjnego. Stanowisko takie nie wydaje się jednak trafne. Ustawa karna skarbowa jest ustawą szczególną i samodzielną.¹⁰ Z przepisów k.p.k. czy też z innych ustaw korzysta się w postępowaniu karnym skarbowym tylko w wypadkach wyraźnego odesłania ustawowego. Przepisy zaś o interwencji nie zawierają odesłania ani do k.p.c., ani do k.p.k. Stąd też nie wydaje się, aby trafne było ujmowanie interwencji jako powództwa ekscydencyjnego w postępowaniu karnym skarbowym albo jako powództwa adhezyjnego.

Niewątpliwie, interwencja ma charakter samoistny. Jest to instytucja występująca w postępowaniu karnym skarbowym. Porównywanie więc interwencji z powództwem nie ma praktycznego znaczenia, tym bardziej że interwencja z art. 19 u.k.s. występuje nie tylko w postępowaniu karnym skarbowym, które się toczy przed sądem, ale również w postępowaniu toczącym się przed organami administracyjnymi, jakimi są finansowe organy orzekające. Wypada tu przypomnieć, że stosownie do art. 123 i 129 u.k.s. finansowymi organami orzekającymi są urzędy celne wyznaczone przez Ministra Handlu Zagranicznego w drodze rozporządzenia oraz organy administracji finansowej prezydów wojewódzkich i powiatowych rad narodowych. Powództwo o zwolnienie od egzekucji ma za zadanie ochronę praw osób trzecich w postępowaniu egzekucyjnym, a więc tych podmiotów, które nie są stroną postępowania egzekucyjnego i których wynik postępowania egzekucyjnego nie dotyczy.¹¹ Odmiennie natomiast jest w wypadku interwencji z art. 19 u.k.s., gdyż w postępowaniu karnym skarbowym orzeczenie godzi nieraz w sferę prawną osoby nie będącej sprawcą przestępstwa lub wykroczenia skarbowego. Tak jest m. in. wtedy, gdy zostanie orzeczony przepadek przedmiotu nie stanowiącego własności sprawcy. Poza tym należy zwrócić uwagę na to, że w pewnych wypadkach (o czym niżej w pkt II, 1) orzeczenie przepadku jest fakultatywne. Od uznania więc organu orzekającego zależeć będzie, czy nastąpi przepadek przedmiotu stanowiącego własność osoby trzeciej, a tym samym → czy orzeczenie przepadku godzić będzie w sferę prawną osoby nie będącej sprawcą przestępstwa lub wykroczenia skarbowego. Okoliczności te powodują, że interwenient jest uczestnikiem postępowania karnego skarbowego.

⁷ Por. W. Daszkiewicz: Powództwo ekscydencyjne w procesie karnym (o wyłączenie rzeczy spod zajęcia lub konfiskaty), NP 11/1968, s. 1613.

⁸ Por. J. Bafia, J. Białobrzeski, S. Czerlunczakiewicz, L. Hochberg, K. Sosnowski, Z. Szpakowski, W. Wierzbicki, S. Zarakowski: Komentarz do ustawy karnej skarbowej, Warszawa 1961, s. 29 i 322 oraz cytowana tam literatura (cyt. dalej w skrócie J. Bafia i inni: Komentarz (...)).

⁹ Tak W. Daszkiewicz: Powództwo ekscydencyjne (...), jw., s. 1625.

¹⁰ Por. A. Ferenc: Szczegółowe unormowanie zasad wymiaru kary w ustawie karnej skarbowej, NP 10/1972, s. 1467 i nast.

¹¹ Por. F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji, Warszawa 1973, s. 53 i nast.

W dalszej części opracowania ograniczę się do omówienia podstawowych kwestii interwencji z art. 19 u.k.s. Opracowanie to, rzecz jasna, ze względu na ramy artykułu, nie wyczerpuje całości zagadnienia.

II

1. Ustawa karna skarbową określa, w jakich sprawach karnych skarbowych interwencja jest dopuszczalna. Stosownie bowiem do cytowanego już art. 19 u.k.s. osoba trzecia może dochodzić w drodze postępowania określonego w u.k.s. swoich roszczeń do przedmiotów przestępstwa skarbowego podlegających przepadkowi. W myśl zaś art. 13 § 4 u.k.s. przepadek rzeczy jest jedną z kar dodatkowych, którą można orzec tylko w wypadkach w ustawie wyraźnie wskazanych (art. 15 u.k.s.). Możliwość taka istnieje w razie popełnienia następujących przestępstw skarbowych:

- a) przestępstw dewizowych, określonych w art. 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 59, 60, 62 u.k.s.,
- b) przestępstw i wykroczeń z zakresu ceł i obrotu towarowego z zagranicą, określonych w art. 74, 75, 76, 77 u.k.s.

Możliwość taka występuje również w razie popełnienia:

- a) przestępstw lub wykroczeń w zakresie opłaty skarbowej i opłat terenowych, określonych w art. 110 u.k.s.,
- b) przestępstw lub wykroczeń w zakresie loterii, określonych w art. 117 u.k.s.

Ustawa karna skarbową określa również, jakie przedmioty podlegają przepadkowi. Stosownie więc do art. 16 u.k.s. w razie popełnienia jednego z wymienionych wyżej przestępstw lub wykroczeń przepadkowi podlegają następujące przedmioty:

- a) pochodzące bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa oraz narzędzia lub inne przedmioty, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa,
- b) opakowania oraz wszystko to, co z przedmiotem przestępstwa było połączone, choćby nawet nie stanowiło jego części składowych,
- c) środek przewozowy przystosowany do przewozu przedmiotów przestępstwa,
- d) drogowy środek przewozu, gdy przedmiot przestępstwa był w nim ukryty w miejscu nie przeznaczonym do umieszczania przewożonych rzeczy.

Powyższe przedmioty podlegają przepadkowi bez względu na to, czy stanowią one własność sprawcy. W art. 17 u.k.s. wymienione są jednak wypadki, w których można nie orzec przepadku, a w innych znowu wypadkach orzeczenie przepadku omawianych przedmiotów jest wręcz zakazane. To różne unormowanie uzależnione jest od tego, co ma być przedmiotem przepadku. I tak:

- a) jeżeli przedmiotem przepadku ma być przedmiot przestępstwa i stanowi on własność osoby trzeciej, to nie orzeka się wówczas przepadku, gdy sprawca uzyskał go w drodze przestępstwa; ponadto nie orzeka się przepadku, gdy przedmiotem przestępstwa miały być drogowy środek przewozowy lub rzecz połączona z przedmio-

tem przestępstwa, jeżeli wartość tych przedmiotów znacznie przewyższa przedmiot przestępstwa,

- b) można nie orzec przepadku, gdy przedmiot przestępstwa stanowi własność jednostki spółdzielczej albo organizacji społecznej lub zawodowej.

Stosownie do art. 242 u.k.s. egzekucję grzywien, kar pieniężnych i innych maleźności, których ściągnięcie orzeczono w postępowaniu przed organami finansowymi, prowadzi się według przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Dalej, stosownie do art. 247 § 2 u.k.s. zabezpieczenie konfiskaty mienia oraz zabezpieczenie egzekucji przepadku rzeczy następuje w trybie i na zasadach przewidzianych w k.k.w. Orzeczenia sądowe zaś wykonywane są — stosownie do art. 274 k.k.w. — według przepisów k.k.w.

Z przepisów tych wynika więc, że postępowanie wykonawcze toczy się bądź w trybie określonym w k.k.w., bądź też w trybie przewidzianym w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W toku zaś tego postępowania może nastąpić naruszenie praw osoby trzeciej.

Artykuł 247 § 2 u.k.s. zd. drugie stanowi, że osoba trzecia roszcząca sobie prawo do rzeczy objętej zabezpieczeniem lub egzekucją przepadku może dochodzić swoich roszczeń tylko w trybie określonym w art. 19 u.k.s. Przepis ten wyłącza zatem możliwości ochrony praw osoby trzeciej w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji. Należy jednak zwrócić uwagę, że oprócz art. 247 § 2 u.k.s. żaden inny przepis nie ogranicza sposobu obrony praw osoby trzeciej. Nasuwa się stąd wniosek, że we wszystkich innych wypadkach naruszenia prawa osoby trzeciej może ona bronić swych praw tak jak w każdym innym postępowaniu egzekucyjnym, a więc przede wszystkim za pomocą powództwa o zwolnienie od egzekucji.

Ograniczenie środków obrony osoby trzeciej wyłącznie do interwencji z art. 19 u.k.s. odnosi się więc tylko do ochrony przed karą przepadku orzeczoną w postępowaniu karnym skarbowym.

2. Artykuł 19 u.k.s. stanowi, że osobą uprawnioną do wniesienia interwencji jest osoba trzecia. Określenie, kto jest osobą trzecią w postępowaniu karnym skarbowym, jest o tyle ułatwione, iż w samej ustawie znajduje się definicja interwenienta. Stosownie bowiem do art. 140 § 1 u.k.s. interwenientem jest osoba, która nie będąc oskarżonym, zgłosiła w postępowaniu przygotowawczym lub w postępowaniu przed organem orzekającym roszczenie do przedmiotu podlegającego przepadkowi. Stosownie zaś do art. 137 § 2 u.k.s. przepisy u.k.s. dotyczące oskarżonego stosuje się do obwinionych. Porównując zatem ten przepis z art. 19 u.k.s. możemy stwierdzić, że osobą trzecią upoważnioną do zgłoszenia interwencji jest osoba, która nie jest oskarżona ani obwiniona w postępowaniu karnym skarbowym.

Pozostają jednak dalsze wątpliwości w związku z tym, że w postępowaniu karnym skarbowym oprócz oskarżonego (podejrzanego lub obwinionego) może wziąć udział także oskarżony posiłkowo. Powstaje zatem pytanie, czy osoba odpowiedzialna posiłkowo może zgłosić interwencję. W ustawie brak na ten temat wyraźnych wskazań. Sądzę, że odpowiedzi na to pytanie będzie można udzielić dopiero po bliższym zapoznaniu się z instytucją osoby odpowiedzialnej posiłkowo.

Stosownie do art. 32 u.k.s. za grzywnę wymierzoną sprawcy i za koszty postępowania karnego skarbowego można uczynić w całości lub części — odpowiedzialnym osobę fizyczną lub prawną, zrzeszenie lub organizację, choćby nie mającą osobowości prawnej, jeżeli sprawca czynu jest zastępcą tej osoby, zrzeszenia lub organizacji, załatwiający jej sprawy jako pełnomocnik, zarządca, pracownik lub występujący w jakimkolwiek innym charakterze, a osoba, zrzeszenie lub organizacja odniosła lub mogła odnieść z przestępstwa skarbowego jakąkolwiek korzyść majątkową. Odpowiedzialności posiłkowej nie stosuje się do jednostek państwowych.

Z redakcji art. 32 u.k.s. wynika więc, że może powstać taka sytuacja, w której określony podmiot może być posiłkowo odpowiedzialny, a jednocześnie będzie on zainteresowany w zgłoszeniu interwencji. Należy przy tym zwrócić uwagę na to, że działalność interwenienta w postępowaniu różni się od działalności osoby odpowiedzialnej posiłkowo. Osoba odpowiedzialna posiłkowo bowiem podejmuje działalność w postępowaniu po to, by nie dopuścić do orzeczenia jej odpowiedzialności posiłkowej (art. 137 u.k.s.). Rola interwenienta również ogranicza się do obrony przed niekorzystnym orzeczeniem, jednakże dotyczy to innej kwestii, o której będzie mowa niżej w ust. III.

Zupełnie więc inny jest zakres działania interwenienta, a innej osoby odpowiedzialnej posiłkowo. Obie jednak te działalności nie wyłączają się wzajemnie. Dlatego też nie można wykluczyć takiej możliwości, żeby jedna osoba występowała i jako interwenient, i jako osoba odpowiedzialna posiłkowo. Żadne względy nie stoją temu na przeszkodzie. Stąd też należy dopuścić taką ewentualność, że interwencję może zgłosić osoba, która jest jednocześnie odpowiedzialna posiłkowo.

III

1. Stosownie do art. 19 u.k.s. osoba trzecia może w drodze interwencji „dochodzi swoich roszczeń do przedmiotu przestępstwa skarbowego podlegającego przepadkowi”. W związku z tym określeniem wyłącza się potrzeba ściślejszego określenia żądania interwencji oraz jej podstaw, tj. okoliczności, które uzasadniają interwencję. Cytowany art. 19 określa jedynie, że „osoba trzecia może dochodzić roszczeń”, natomiast nie określa, jakie to są roszczenia. W literaturze przedmiotu spotkać można wypowiedzi sugerujące, że są to roszczenia właściciela.¹² Wypada więc zastanowić, o jakich roszczeniach jest mowa w art. 19 u.k.s.

Podjęcie roszczenia wiąże się nierozdzielnie z prawem podmiotowym.¹³ Z jednego bowiem prawa podmiotowego może wynikać kilka roszczeń.¹⁴ Należy tu zwrócić uwagę na to, że operując w art. 19 u.k.s. określeniem „roszczenie do przedmiotu” ustawodawca niewątpliwie używa pewnego skrótowego myślowego. Prawo bowiem reguluje stosunki międzyludzkie, a rzecz w ramach tych stosunków pełni funkcję spoidła-ogni-

¹² B. Koch: Ustawa karna skarbową, wkładka do „Palestry” nr 4/1972, s. 19.

¹³ A. Wolter: Prawo cywilne — Część ogólna, Warszawa 1967, s. 100 i nast.; S. Szer: Prawo cywilne — Część ogólna, Warszawa 1967, s. 115 i nast.

¹⁴ Jak wyżej, przypis 13.

wa.¹⁵ Nie można więc mieć roszczenia do przedmiotu, lecz roszczenie do innego podmiotu prawnego w związku z jakimś przedmiotem. Określenie roszczenia do przedmiotu jest bardzo praktyczne, gdyż w obrazowy sposób oddaje złożoną sytuację prawną, w której jakiś podmiot prawny ma roszczenie do innego podmiotu w związku z pewnym przedmiotem. Skoro więc art. 19 u.k.s. stanowi, że osoba trzecia może dochodzić swoich roszczeń do przedmiotu, to niewątpliwie oznacza to, iż może dochodzić swoich roszczeń w stosunku do innego podmiotu prawnego w związku z przedmiotem, który ma ulec przypadkowi. Orzeczenie przypadku następuje na rzecz Skarbu Państwa. Tym samym więc w drodze interwencji osoba trzecia dochodzi roszczeń przeciwko Skarbowi Państwa domagając się, by nie naruszano jej praw podmiotowych do przedmiotu, który ma ulec przypadkowi. Powstaje więc pytanie, jakie są żądania interwencji.

Stosownie do art. 48 k.k. przedmiot, którego orzeczono wypadek, przechodzi na rzecz Skarbu Państwa. Skoro zaś interwencja z art. 19 u.k.s. ma chronić prawa interwenienta, to podstawowym żądaniem musi być to, by nie orzekano przypadku. Jest to żądanie, które obejmuje całe roszczenie o ochronę praw podmiotowych na rzeczy mającej ulec przypadkowi. W tym wypadku interwencja z art. 19 u.k.s. spełnia to samo zadanie, jakie w normalnej egzekucji przypadku, prowadzonej według art. 169—173 k.k.w., spełnia powództwo o zwolnienie od egzekucji. Interwencja z art. 19 u.k.s., podobnie jak powództwo o zwolnienie od egzekucji, chroni prawa osób trzecich, które zostają naruszone przez wykonanie orzeczenia kary przypadku, z tym jednak zastrzeżeniem, że interwencja z art. 19 u.k.s. chroni — jak już zaznaczono wyżej — przez niedopuszczenie do orzeczenia przypadku. Natomiast powództwo o zwolnienie od egzekucji chroni prawa osób trzecich już w toku wykonywania orzeczenia przypadku — przez zwolnienie od przypadku.

Jak już zazaczyłem wyżej, prawa podmiotowe są różne i doznają różnej ochrony prawnej. Nie wszystkie prawa podmiotowe osób trzecich, istniejące na przedmiocie, który ma ulec przypadkowi, wygasają z chwilą orzeczenia kary przypadku. Stosownie bowiem do art. 162 i 170 k.k.w., gdy orzeczono wypadek rzeczy, Skarb Państwa odpowiada za zabo wiązania, które były zabezpieczone na rzeczy objętej przypadkiem; ponadto orzeczona kara przypadku nie narusza ograniczonych praw rzeczowych z wyjątkiem praw zastawu. Ustalenie, czy ograniczone prawa rzeczowe istnieją, oraz stwierdzenie, czy istnieje wierzytelność, za którą Skarb Państwa odpowiada, następuje w toku podziału sumy uzyskanej z egzekucji (art. 166 k.k.w., który ma odpowiednie zastosowanie w egzekucji kary przypadku — przez art. 169 k.k.w.). Jeżeli organ egzekucyjny nie chce uznać wierzytelności lub prawa zgłoszonego przez osoby trzecie, to wówczas stosownie do art. 167 k.k.w. osoba trzecia, która jest wierzycielem, ma prawo wytoczyć powództwo o takie uznanie. Artykuł 247 § 2 u.k.s. stanowi jednak, że osoba trzecia, roszcząc sobie prawo do rzeczy objętej zabezpieczeniem lub egzekucją przypadku orzeczonego w postępowaniu karnym skarbowym, może dochodzić swych praw tylko w drodze interwencji z art. 19 u.k.s.

¹⁵ Z. Radwański: Najem mieszkań w świetle publicznej gospodarki lokalami, Warszawa 1961, s. 200 i nast.

W związku z tym wyłania się pytanie, czy osoba trzecia w postępowaniu karnym skarbowym może dochodzić w drodze interwencji z art. 19 u.k.s. ustalenia istnienia tych praw, które normalnie ustala się w drodze powództwa z art. 167 k.k.w.

Redakcja art. 247 § 2 u.k.s. wskazuje na to, że w drodze interwencji z art. 19 u.k.s. należy dochodzić wszystkich roszczeń, jakie przysługują osobie trzeciej do przedmiotu, którego przypadek ma być orzeczony. Gdyby bowiem ustawodawca chciał ograniczyć zakres zastosowania interwencji z art. 19 u.k.s. wyłącznie do żądania nieorzekania przypadku, to dałby temu niedwuznaczny wyraz w ustawie. Tak jednak nie postąpił i w art. 247 § 2 u.k.s. użył sformułowania szerszego, a mianowicie mówi o „osobie trzeciej roszczącej sobie prawo do rzeczy”. Sformułowanie to w tym kontekście musi obejmować nie tylko roszczenia o nieorzekanie przypadku, które w toku normalnej egzekucji kary przypadku odpowiada roszczeniu o zwolnienie od egzekucji przypadku. W drodze interwencji osoba trzecia może żądać również ustalenia istnienia praw, które normalnie ustala się w powództwie w trybie art. 167 k.k.w. W przeciwnym bowiem razie część druga art. 247 § 2 u.k.s. byłaby zbędna, samo bowiem zwolnienie od kary przypadku — jak to już zaznaczyłem — w postępowaniu karnym skarbowym następuje przez żądanie nieorzekania przypadku, które jest żądaniem interwencji z art. 19 u.k.s. Niepotrzebne więc byłoby powtarzanie tego samego w innym przepisie. Płynie stąd wniosek, że przepis art. 247 u.k.s. nie może dotyczyć tylko zwolnienia od egzekucji przypadku, lecz musi nadto dotyczyć wszelkich roszczeń osoby trzeciej do przedmiotu, którego orzeczono przypadek, a więc również i tego roszczenia, które w normalnej egzekucji kary przypadku dochodzone jest w trybie art. 167 k.k.w.

Za taką interpretacją art. 247 u.k.s. przemawia zresztą również wykładnia teleologiczna przepisów u.k.s. Jak podkreśla się w nauce, ustawa ta ma spełniać również zadania fiskalne¹⁶. W interesie Skarbu Państwa leży więc, aby organ orzekający karę przypadku wiedział jeszcze przed orzeczeniem tej kary, czy przedmiot, który ma ulec przypadkowi, jest obciążony prawami, za które Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność. Należy podkreślić, że orzeczenie kary przypadku w pewnych wypadkach nie jest obligatoryjne, dlatego też zwłaszcza w tych wypadkach jest wskazane, aby organ orzekający, jeszcze przed podjęciem decyzji, wiedział, jakie obciążenia ciąży na przedmiocie, który ma ulec przypadkowi, gdyż w przeciwnym razie ujawnienie obciążeń dopiero po orzeczeniu przypadku może osłabić fiskalne znaczenie przypadku.

Podsumowując rozważania o żądaniach interwencji stwierdzić należy, że w drodze interwencji z art. 19 u.k.s. interwenient może żądać:

- a) żeby organ orzekający nie orzekał przypadku w stosunku do oznaczonego przedmiotu, albo
- b) ustalenia, że na przedmiocie, którego przypadek ma być orzeczony, osobie trzeciej przysługują prawa, które nie zostaną naruszone na skutek orzeczenia przypadku, albo zabezpieczone są należności, za które Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność.

¹⁶ Por. A. Ferenc: Szczególne unormowanie (...), jw., s. 1467; W. Wójtowicz: Zagadnienia materialnoprawne w ustawie karnej skarbowej, NP 12/1971, s. 1745 i nast.

2. Ustalone wyżej rodzaje żądania mają swój wpływ na podstawy interwencji, tj. na okoliczności uzasadniające żądanie. Tak więc:

a) W wypadku gdy interwenient żąda ustalenia istnienia praw i należności, za które Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność, podstawą interwencji mogą być: użytkowanie jako ograniczone prawo rzeczowe bądź też zobowiązania zabezpieczone na rzeczy objętej przypadkiem. Wynika to wyraźnie z art. 170 oraz art. 162 k.k.w., które to przepisy mają zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym przypadku rzeczy stosownie do art. 169 k.k.w. Należy tu bowiem przypomnieć, że stosownie do art. 247 § 2 zdanie pierwsze u.k.s. zabezpieczenie i egzekucja rzeczy, której orzeczono wypadek w postępowaniu karnym skarbowym, następuje w trybie i na zasadach przewidzianych w k.k.w. W szczególności wymaga podkreślenia użyty w tym przepisie zwrot „na zasadach”. Zasadą zaś wyrażoną w przepisach k.k.w. jest to, że wspomniane na wstępie prawa i wierzytelności doznają ochrony w ten sposób, iż bądź nie zostają przez orzeczenie kary przypadku mienia naruszone, bądź też Skarb Państwa za nie odpowiada. Wynika to wyraźnie z cytowanych już wyżej art. 170, 162 i 169 k.k.w. Art. 247 § 2 zdanie pierwsze tej zasady nie zmienił, wręcz przeciwnie, podkreślił, że należy ją stosować w razie zabezpieczenia i wykonania orzeczenia rzeczy, której wypadek orzeczono w postępowaniu karnym skarbowym. Artykuł 247 § 2 zdanie drugie u.k.s. wprowadził jedynie zmianę sposobu ochrony praw osób trzecich w egzekucji kary przypadku przedmiotu orzeczonego w postępowaniu karnym skarbowym. Przepis ten stanowi mianowicie, że interwencja z art. 19 u.k.s. jest jedynym środkiem ochrony praw osób trzecich w tym postępowaniu. Zmiana wprowadzona tym przepisem dotyczy więc trybu postępowania, natomiast nie dotyczy zakresu ochrony, jakiej doznają prawa osoby trzeciej w toku egzekucji kary przypadku. Istota tej ochrony zbliżona jest do ograniczeń egzekucji. Ograniczenia te bowiem są niezależne od tego, co było przyczyną orzeczenia przypadku.¹⁷ Stąd też dla podstaw interwencji, gdy interwenient dochodzi ustalenia, że na przedmiocie, którego wypadek ma być orzeczony, osobie trzeciej przysługują prawa, za które Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność, jest rzeczą obojętną, z jakiego tytułu ma nastąpić wypadek.

b) Odmienne są podstawy interwencji, gdy osoba trzecia wnosi, by nie orzekano przypadku. Kwestia ta nie w każdym wypadku przedstawia się jednolicie, gdyż w pewnych sprawach orzeczenie przypadku jest obligatoryjne, w innych zaś fakultatywne. W sprawach gdy orzeczenie przypadku jest obligatoryjne, interwencja jest wtedy uzasadniona, gdy brak jest okoliczności uzasadniających orzeczenie przypadku. Następuje to wtedy, gdy interwenient wykaże, że rzecz stanowiąca przedmiot przestępstwa skarbowego, która ma ulec przypadkowi, stanowi własność osoby trzeciej i że sprawca uzyskał tę rzecz w drodze przestępstwa.

Okoliczności te muszą wystąpić łącznie, co zresztą wynika z treści art. 17 § 2 u.k.s. O ile pierwsza kwestia nie budzi większych wątpliwości, gdyż ogranicza się w zasadzie do kwestii dowodowych, o tyle druga na-

¹⁷ Por. orzeczenie SN z dnia 21.XII.1964 r., OSNCP 1965, nr 7—8, poz. 134. Orzeczenie to wydano wprawdzie pod rządami dawnego ustawodawstwa karnego, jednakże sama zasada dotycząca ochrony praw uprawnionych osób w toku egzekucji przypadku nie uległa zmianie.

suwa pewne wątpliwości. Powstaje mianowicie pytanie, czy w postępowaniu karnym skarbowym można wykazywać, że sprawca uzyskał przedmiot, który ma ulec przypadkowi, w drodze przestępstwa, mimo iż za to przestępstwo nie został skazany. Wątpliwości, jakie się tutaj wyłaniają, wynikają stąd, że przecież postępowanie karne skarbowe może się toczyć zarówno przed sądem jak i przed organami administracyjnymi. W naszym zaś prawie obowiązuje zasada domniemania niewinności i dopóki ktoś nie zostanie skazany prawomocnym wyrokiem karnym, nie można twierdzić, że popełnił on przestępstwo.

W u.k.s. brak jest przepisu, który by tę kwestię wyraźnie rozstrzygał. Wydaje się jednak, że w tym wypadku należałoby przyjąć, iż okoliczność, że sprawca wszedł w posiadanie przedmiotu, który ma ulec przypadkowi za pomocą przestępstwa, można również wykazywać nawet wtedy, gdy sprawca za to przestępstwo nie został skazany. Za takim poglądem przemawiają przede wszystkim względy celowościowe. Może się bowiem zdarzyć, że postępowanie karne przeciwko sprawcy o dokonanie przestępstwa, w wyniku którego sprawca wszedł w posiadanie przedmiotu mającego ulec przypadkowi, nie może być wszczęte z przyczyn formalnych. Osoba trzecia z tego powodu nie powinna ponieść szkody. Stąd też należy dopuścić możliwość badania przez organ orzekający, czy sprawca popełnił przestępstwo, w wyniku którego wszedł w posiadanie przedmiotu mającego ulec przypadkowi¹⁸.

Drugą podstawę interwencji w sprawach, w których orzeczenie przypadku jest obligatoryjne, zawiera art. 17 § 4 u.k.s. Zgodnie z tym przepisem interwencja jest wtedy uzasadniona, gdy zgłoszona jest w sprawie drogowego środka przewozowego lub rzeczy połączonej z przedmiotem przestępstwa, gdy drogowy środek przewozowy lub rzecz połączona z przedmiotem przestępstwa znacznie przewyższa wartość przedmiotu przestępstwa. Dla interwencji w tym wypadku nie jest istotne, by sprawca wszedł w posiadanie drogowego środka przewozowego lub rzeczy połączonej z przedmiotem przestępstwa w drodze przestępstwa. Wynika to z redakcji art. 17 u.k.s., który jest tak zredagowany, że w § 1 zawiera ogólne postanowienia o możliwości orzeczenia przypadku rzeczy stanowiących przedmiot przestępstwa bez względu na to, czyją stanowią własność. Natomiast § 2—4 art. 17 u.k.s. zawierają wyjątki od tej zasady.

Inna jest natomiast podstawa interwencji w sprawach, w których orzeczenie przypadku nie jest obligatoryjne. Ustawa karna skarbowa bowiem stanowi w art. 17 § 3, że można nie orzekać przypadku przedmiotu przestępstwa skarbowego, jeżeli jest on własnością jednostki spółdzielczej albo organizacji społecznej, lub zawodowej. Rzecz jasna, użyty w tym przepisie zwrot „można orzekać” nie oznacza zupełnej dowolności. Po prostu zwrot ten zakreśla granice orzekania, dając możliwość organowi orzekającemu swobodę wyboru środków represji karnej i fiskalnej, i to zarówno wobec skazanego jak i wobec osób trzecich. Wybór tych środków uzależniony jest od okoliczności sprawy przy uwzględnieniu celów samej u.k.s. W tym więc wypadku gdy orzeczenie przypadku nie jest obligatoryjne, interwencja musi wykazać, 1) że przedmiot przestępstwa jest

¹⁸ Możliwość badania, czy zostało popełnione przestępstwo — mimo że nie było wyroku skazującego albo mimo że nawet postępowanie karne nie zostało w ogóle wszczęte — dopuszczają inne procedury. Taką możliwość przewiduje np. art. 404 k.p.c.

własnością jednostki spółdzielczej albo organizacji społecznej lub zawodowej oraz 2) że orzekanie przypadku w konkretnej sprawie jest niecelowe z punktu widzenia założeń u.k.s.

3. Określenie powyższych okoliczności, które uzasadniają żądanie interwencji, wymaga jeszcze dalszych uzupełnień. Powstaje bowiem pytanie, kto może wystąpić z interwencją, tj. czy z interwencją musi wystąpić sam właściciel rzeczy, której przypadek ma być orzeczony, czy też interwencję może zgłosić także inna osoba posiadająca na tej ruchomości inne prawa. Zagadnienie to dotyczy — oczywiście — tylko tych wypadków interwencji, gdy interwenient żąda nieorzekania przypadku. W wypadku bowiem gdy interwenient żąda jedynie ustalenia, że na przedmiocie ma prawa, za którą Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność, to z interwencją — stosownie do art. 162 i 170 k.k.w. — może wystąpić osoba, której prawa te przysługują. Natomiast gdy interwenient wnosi o nieorzekanie przypadku, wówczas wydaje się, że uprawnionym do wniesienia interwencji jest nie tylko właściciel przedmiotu, którego przypadek ma być orzeczony, ale również inne osoby mające inne prawa (np. ograniczone prawa rzeczowe) albo uprawnienia w stosunku do przedmiotu wynikające z zobowiązań. Za takim poglądem przemawia przede wszystkim redakcja art. 19 u.k.s. W przepisie tym użyty jest zwrot „Osoba trzecia może dochodzić (...) roszczeń do przedmiotów przestępstwa skarbowego podlegających przypadkowi”. Przepis ten ani też żaden inny przepis u.k.s. nie zwęża podstaw interwencji do roszczeń właściciela przedmiotu, który ma ulec przypadkowi. Ograniczenie takie zresztą nie byłoby niczym uzasadnione, jeśli się zważy, że orzeczenie przypadku rzeczy stanowiącej przedmiot przestępstwa może godzić nie tylko w prawa właściciela tej rzeczy, lecz także w prawa innych jeszcze osób, a zwłaszcza tych, którym przysługują na tej rzeczy ograniczone prawa rzeczowe. W interesie tych osób leży, by zapewnić im możliwość obrony ich praw w drodze interwencji, tym bardziej że — jak już zaznaczyłem — interwencja z art. 19 u.k.s. jest jedynym środkiem, za pomocą którego osoby trzecie mogą bronić swych praw w postępowaniu karnym skarbowym przed orzeczeniem kary przypadku.

Redakcja art. 19 u.k.s. nie wyłącza również takiej możliwości, że interwencję z żądaniem nieorzekania przypadku określonego przedmiotu zgłoszą jednocześnie dwie lub więcej osób. Może to nastąpić w szczególności wtedy, gdy przedmiotem przestępstwa ma być rzecz stanowiąca wspólną własność dwu lub więcej osób. Nasuwa się tutaj pewna analogia do podstaw powództwa o zwolnienie od egzekucji z art. 841 k.p.c. Legitymowanym do wytoczenia tego powództwa jest nie tylko właściciel zajętego przedmiotu, ale także osoba, której na zajęтым przedmiocie przysługuje ograniczone prawo rzeczowe lub też gdy osobie tej przysługują w stosunku do zajętego przedmiotu pewne uprawnienia z tytułu zobowiązań¹⁹.

Rzecz jasna, osoba trzecia nie może opierać interwencji wyłącznie na istnieniu swego prawa, które może być naruszone przez orzeczenie przypadku. Osoba trzecia musi bowiem wykazać, że istnieją podstawy do

¹⁹ Por. szerzej na ten temat F. Zedler: Powództwo o zwolnienie od egzekucji, Warszawa 1973, s. 76 i nast.

wniesienia interwencji. Stąd też gdy interwenientem jest osoba nie będąca właścicielem przedmiotu, który ma ulec przypadkowi, a wnosząca o to, by nie orzeczono przypadku, wówczas musi ona wykazać, że posiada w stosunku do przedmiotu, który ma ulec przypadkowi, roszczenie, o jakim była mowa wyżej, a ponadto musi wykazać, że istnieją podstawy do wniesienia interwencji, które już wyżej przedstawiłem.

IV.

Stosownie do art. 140 § 4 u.k.s. interwencję można zgłosić bądź ustnie do protokołu, bądź też na piśmie. Jeżeli interwenient wybiera formę pisemną, to zgodnie z art. 146 u.k.s. pismo zawierające interwencję powinno odpowiadać wymaganiom art. 104 k.p.k.

Niejednolicie natomiast wygląda sprawa terminów do wniesienia interwencji. Terminy te są różne w zależności od trybu postępowania. Jeżeli postępowanie toczy się przed organami finansowymi, to stosownie do art. 140 u.k.s. interwencję można zgłosić do czasu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w pierwszej instancji, a jeżeli rozstrzygnięcie zostało zaskarżone przez oskarżonego lub odpowiedzialnego posiłkowo — do chwili wydania orzeczenia w drugiej instancji. Natomiast w sprawach należących do właściwości sądów interwencję można zgłosić najpóźniej do chwili wszczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji.

Na tle tego unormowania powstaje zagadnienie, jaki charakter mają terminy do wniesienia interwencji: czy są to terminy procesowe, czy też terminy prawa materialnego? Zagadnienie to ma doniosłe znaczenie praktyczne. Rozwiązanie tego problemu pozwala bowiem na udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy dopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia interwencji, co może mieć niejednokrotnie bardzo duże znaczenie dla możliwości obrony praw osób zainteresowanych. Rzecz jasna, zagadnienie to może być wyłącznie aktualne w postępowaniu karnym skarbowym, które toczy się przed sądem, gdyż w tym postępowaniu — stosownie do art. 140 § 3 u.k.s. — interwencję można wnieść najpóźniej do chwili rozpoczęcia przewodu w pierwszej instancji. Natomiast w postępowaniu toczącym się przed organami finansowymi można, stosownie do art. 140 § 1 u.k.s., zgłosić interwencję aż do zakończenia przewodu w pierwszej instancji, a gdy orzeczenie pierwszej instancji zostało zaskarżone — do czasu wydania orzeczenia w drugiej instancji. Tym samym więc zagadnienie przywrócenia terminu do wniesienia interwencji w postępowaniu karnym skarbowym, które toczy się przed organami finansowymi, jest bezprzedmiotowe.

W literaturze przedmiotu można się spotkać z poglądem, że termin do wniesienia interwencji ma charakter prawnomaterialny, stąd też niedopuszczalne jest jego przywrócenie.²⁰ Za uzasadnieniem tego poglądu przemawia analogia do powództwa adhezyjnego²¹. Zapatrywanie takie nie wydaje się jednak trafne. Interwencja z art. 19 u.k.s. nie jest powództwem adhezyjnym i dlatego nie można do interwencji z art. 19 u.k.s. sto-

²⁰ J. Bafia i inni: Komentarz (...), jw., s. 325.

²¹ W. Dazkiewicz: Powództwo ekscydencyjne w procesie karnym, NP 11/1968, s. 1613.

sować w drodze analogii przepisów o powództwie adhezyjnym. Stosowaniu analogii sprzeciwia się sam charakter u.k.s. jako ustawy samoistnej. Dlatego rozwiązania interesującego nas problemu należy szukać w istocie samej interwencji.

Terminy prawa materialnego przewidziane są do dokonania czynności, które wywołują skutki materialnoprawne. Zgłoszenie interwencji z art. 19 u.k.s. nie jest taką czynnością ze względu na to, że orzekanie przypadku jest w pewnych wypadkach fakultatywne. Ponadto stwierdzić można, że niekiedy interwenient wnosi o ustalenie istnienia praw lub wierzytelności, za które Skarb Państwa odpowiada. Udział interwenienta polega więc na współuczestniczeniu w postępowaniu karnym skarbowym w celu wydania orzeczenia korzystnego dla interwenienta. W orzeczeniu przypadku występują elementy penalne i fiskalne. I właśnie ze względu na ten charakter orzeczeń o przypadku (zwłaszcza tych orzeczeń, które nie są obligatoryjne) stwierdzić można, że wniesienie interwencji nie jest czynnością zmierzającą do dochodzenia roszczeń w rozumieniu art. 123 k.c., lecz jest to czynność procesowa postępowania karnego skarbowego i jako taka podlega reżymowi czynności procesowych. Należy zatem dopuścić możliwość, że w postępowaniu przed sądem interwenient może wnosić o przywrócenie terminu do wniesienia interwencji stosownie do art. 111 k.p.k., który ma zastosowanie w postępowaniu karnym skarbowym przez art. 147 u.k.s.

V

Uczestnictwo interwenienta w postępowaniu karnym skarbowym unormowane jest w art. 141 u.k.s. Stosownie do tego przepisu interwenientowi przysługują prawa strony w granicach interwencji. Przepis ten ma zastosowanie zarówno w postępowaniu przed organami finansowymi jak i przed sądem, co zresztą wyraźnie wynika z art. 261 u.k.s. Uregulowanie to pozwala na określenie zakresu czynności interwenienta w postępowaniu. Interwenient może zgłosić wnioski dowodowe oraz ma prawo uczestniczyć w postępowaniu w takim zakresie jak strona, jeżeli postępowanie dotyczy spraw interwencji.

Przede wszystkim stosownie do art. 141 u.k.s. interwenient może ustanowić pełnomocnika, którym może być osoba wymieniona w art. 87 § 1 k.p.c. Stosownie do art. 87 § 1 i 2 k.p.c. pełnomocnikiem może być adwokat, osoba sprawująca zarząd majątku lub interesów strony, osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot mający ulec przypadkowi wchodzi w zakres zlecenia, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stosunku przysposobienia. Natomiast pełnomocnikiem jednostki gospodarki społecznej lub organizacji społecznej może być radca prawny lub inny pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego.

W cytowanym art. 87 § 1 k.p.c. mowa jest także o tym, że pełnomocnikiem może być współuczestnik sporu. W postępowaniu z interwencji trudno mówić w ścisłym tego słowa znaczeniu o współuczestnictwie sporu. Wydaje się jednak, że może to mieć zastosowanie do tych wypadków, w których interwencje złożyły dwie lub więcej osób (np. dwaj współwłaściciele wniosli o nieorzekanie przypadku samochodu).

Dalszymi uprawnieniami interwenienta są: możliwość udziału w czynnościach dochodzenia — stosownie do art. 182 u.k.s. — za zgodą organu prowadzącego dochodzenie, prawo udziału w postępowaniu przed finansowym organem orzekającym oraz prawo wnoszenia środków odwoławczych. Może on wnieść mianowicie zażalenie na postanowienie o umorzeniu lub zawieszeniu postępowania, gdy w postanowieniu tym orzeczono przypadek (art. 190 § 5 u.k.s. i 191 § 4 u.k.s.), oraz odwołanie od orzeczenia o przypadku (art. 208 u.k.s.).

W postępowaniu toczącym się przed sądem interwenient może wnieść rewizję od wyroku, a ponadto w myśl art. 265 u.k.s. — podanie o rewizję nadzwyczajną.

VI

Skutki niezgłoszenia interwencji są dwojakiego rodzaju: z jednej strony powstają skutki procesowe, z drugiej zaś — materialnoprawne.

Jeżeli osoba trzecia nie zgłosiła interwencji, to stosownie do art. 19 oraz 247 u.k.s. nie może żądać w drodze powództwa z art. 841 k.p.c. zwolnienia od egzekucji przedmiotu, którego przypadek orzeczono.

Orzeczenie przypadku rzeczy wywołuje również skutki materialnoprawne, przede wszystkim te, że przedmiot z chwilą przypadku przechodzi na własność Skarbu Państwa, a prawa dotychczasowego właściciela wygasają. Osoba trzecia, która rości sobie prawo do przedmiotu, którego przypadek orzeczono, nie może żądać zwolnienia od egzekucji w trybie art. 841 k.p.c., gdyż ten środek prawny jest z mocy ustawy wyłączony. Osoba trzecia może jedynie w pewnych wypadkach żądać odszkodowania stosownie do art. 19 § 2 u.k.s.

Przepis ten stanowi, że w razie prawomocnego orzeczenia przypadku przedmiotu przestępstwa, co do którego osoba trzecia nie zgłosiła interwencji we właściwym czasie bez własnej winy, odpowiedzialność Skarbu Państwa ocenia się według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 404—415 k.c.). Paragraf 3 art. 19 u.k.s. zaś określa, że roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia wygasa, jeżeli powództwa nie wytoczono w ciągu trzech miesięcy, licząc od dnia, w którym powód dowiedział się o prawomocnym orzeczeniu o przypadku, nie później jednak niż przed upływem 2 lat od prawomocności tego orzeczenia.

W przepisach art. 405—414 k.c. należy szukać przesłanek określających zasadę i wysokość odpowiedzialności Skarbu Państwa. Stosownie do art. 405 k.c. wysokość odszkodowania ograniczona jest do wartości przedmiotu, którego orzeczono przypadek. Przesłanką powstania roszczenia osoby trzeciej jest — stosownie do art. 19 § 2 u.k.s. — to, by osoba trzecia nie zgłosiła interwencji we właściwym czasie bez własnej winy.

Na tle tego unormowania wyłania się pytanie, czy osobie trzeciej w każdym wypadku orzeczenia przypadku przysługuje roszczenie przeciwko Skarbowi Państwa z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, czy też roszczenie to przysługuje tylko w niektórych wypadkach. Wątpliwości te powstają dlatego, że przecież orzeczenie kary przypadku nie zawsze jest obligatoryjne, i w niektórych wypadkach od uznania organu orzekającego zależy, czy orzec przypadek, czy też nie. Samo więc zgłoszenie interwencji nie przesądza jeszcze o tym, by nie orzeczono przypadku.

Podstawową przesłanką odpowiedzialności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest — stosownie do art. 405 k.c. — to, by osoba zobowiązana była wzbogacona bez podstawy prawnej. Nastąpi to niewątpliwie wtedy, gdy orzeczono przepadek w sytuacji, kiedy brak było podstaw do orzeczenia przepadku, wtedy bowiem możemy mówić o tym, że Skarb Państwa był bezpodstawnie wzbogacony.

Stosownie więc do przeprowadzonych rozważań na temat podstaw interwencji osoba trzecia będzie mogła wystąpić przeciwko Skarbowi Państwa o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia wówczas, gdy była właścicielem przedmiotu, którego orzeczono przepadek, a sprawca uzyskał ten przedmiot w drodze przestępstwa, albo też gdy przysługiwało jej na tym przedmiocie prawo użytkowania lub miała ona zabezpieczoną wierzytelność, a praw tych nie uwzględniono w toku egzekucji. Ponadto osoba trzecia będzie mogła wystąpić przeciwko Skarbowi Państwa wtedy, gdy orzeczono przepadek drogowego środka przewozu, w którym ukryty był przedmiot przestępstwa w miejscu nie przeznaczonym do umieszczenia przewożonych rzeczy, albo gdy orzeczono przepadek rzeczy połączonej z przedmiotem przestępstwa, jeżeli ich wartość znacznie przewyższała wartość przedmiotu przestępstwa.

Powstaje jednak pytanie, czy osoba trzecia może wystąpić z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa, gdy orzeczenie przepadku nie było obligatoryjne. Wątpliwości wysuwają się dlatego, że w tych wypadkach udział interwenienta w sprawie nie gwarantuje jeszcze nieorzekania przepadku. Na pytanie to, jak sądzę, należy odpowiedzieć przecząco. Przede wszystkim dlatego, że nieorzekanie przepadku w sytuacji, o której mowa w art. 17 § 3 u.k.s., stanowi wyjątek od reguły i tylko organ orzekający w postępowaniu karnym skarbowym uprawniony jest do podejmowania decyzji w tym względzie. Kwestie te mogą być badane tylko we właściwym trybie karnym skarbowym, tj. bądź w trybie postępowania przed organami administracyjnymi, bądź też w sądowym postępowaniu karnym. Nie mogą one natomiast być przedmiotem rozważań w procesie cywilnym.

Z omawianym zakresem wiąże się zupełnie inna kwestia, a mianowicie, czy i o ile udział interwenienta miałby wpływ na nieorzekanie przepadku. Jeżeli bowiem sprawa toczy się przed organami administracyjnymi, to wówczas organ rozpoznający sprawę karną skarbową powinien niezwłocznie stosownie do art. 142 u.k.s. zawiadomić osoby zainteresowane o potrzebie zgłoszenia interwencji, gdy z danych zebranych w toku postępowania wynika, że istnieją warunki do zgłoszenia interwencji. Od tego obowiązku organ ten zwolniony jest wtedy, gdy brak jest adresu interwenienta. Może się więc tak zdarzyć, że przyczyną niezgłoszenia interwencji jest niezawiadomienie zainteresowanych osób w sposób umyślny. Niezawiadomienie przez organ administracyjny prowadzący postępowanie stanowi niewątpliwie naruszenie przepisów postępowania, które mogą mieć wpływ na treść orzeczenia, i dlatego może ono — stosownie do art. 213 pkt 2 u.k.s. — stanowić podstawę do zmiany lub uchylecia orzeczenia, i to nawet już po uprawomocnieniu (art. 227 u.k.s.). Może to jednak nastąpić tylko w trybie postępowania karnego skarbowego, natomiast nie może być przedmiotem rozważań sądu w sprawie z powództwa z art. 19 § 2, 3 u.k.s.

Nie oznacza to jednak, żeby osoba trzecia nie mogła dochodzić swych roszczeń na innej podstawie. Stosownie bowiem do art. 414 k.c. przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu nie uchybiają przepisom o obowiązku naprawienia szkody. Tym samym więc jeżeli osoba trzecia nie zgłaszała interwencji z winy organu prowadzącego postępowanie, to stosownie do art. 418 k.c. może żądać naprawienia szkody (oczywiście jeżeli zachodzą inne jeszcze przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy).

POLEMIKA

FILIP ROSENGARTEN

Parafa a podpis

W liście do Redakcji „Palestry” z dnia 19 marca 1973 r. ogłoszonym w numerze 5 „Palestry” (s. 115—116) z 1973 r. zajmuje C. Przymusiński polemiczne stanowisko co do tego fragmentu mojego artykułu pt.: Podpis i jego znaczenie w prawie cywilnym (Palestra 1973 r. nr 1), który dotyczy parafy, a który brzmi dosłownie tak:

„Podpis może przybrać postać parafy (incjałów), w której to postaci stosowany on jest na ogół w razie dużego pośpiechu, w wypadkach mniejszej wagi lub gdy parafa danej osoby służyć ma za przygotowanie dokumentu do właściwego podpisu przez tę lub inną osobę. Na ogół jednak — pod względem skutków prawnych — brak różnicy między podpisem a parafą”.

W wypowiedzi tej dopatruje się Autor listu:

- 1) wewnętrznej sprzeczności uważając, że cytowany wyżej ustęp stwierdza jakoby, iż parafa nie jest podpisem, skoro „stanowić ma przygotowanie do właściwego podpisu”, a tymczasem drugie zdanie przyjmuje, że „pod względem skutków prawnych brak różnicy między podpisem a parafą”;
- 2) niezgodności poglądu, identyfikującego podpis z parafą, z realiami i praktyką obrotu prawnego, który:
  - a) w praktyce jednostek handlu zagranicznego stale ma do czynienia z parafowaniem dokumentów kontraktowych dotyczących transakcji zagranicznych, np. wtedy, gdy sytuacja między stronami nie dojrzała jeszcze do podpisania kontraktu (wskutek np. braku upoważnienia rządowego, braku legitymacji do podpisania po stronie parafującego itd.),
  - b) w praktyce krajowej zaś zna pojęcie parafowania dokumentów kontraktowych przez radcę prawnego (co stanowi rodzaj